

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทย ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา
2. บทบาทหน้าที่และคุณลักษณะที่ดีของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา
3. การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา
4. การเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยในระดับก่อนประถมศึกษา
5. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทย

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดประสบการณ์และการจัดกิจกรรมในระดับก่อนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539ข, หน้า 3) มีแนวคิดไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการตามวัยของเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
2. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ วิธีการจึงไม่เป็นไปตามระบบการจัดและการใช้หลักสูตรเหมือนกับการจัดการศึกษาในระดับอื่น จึงเรียกการจัดหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาว่า แนวการจัดประสบการณ์
3. แนวการจัดประสบการณ์ เป็นแนวการจัดการศึกษาให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้พัฒนาครบทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยคำนึงถึงความสามารถของเด็กในช่วงแต่ละอายุเป็นหลักมิใช่การอ่าน เขียน
4. ขอบข่ายและเนื้อหาสาระในแนวการจัดประสบการณ์ไม่ได้แบ่งเป็นรายวิชา แต่จะมีลักษณะเป็นการจัดรวมกันเป็นหน่วยการสอน โดยลำดับความยากง่ายของแต่ละประสบการณ์และจัดให้เหมาะสมกับการพัฒนาการ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก

5. จัดประสบการณ์ในรูปแบบของกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอันจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้มากยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 กับเด็กทุกประเภทในหน่วยงานทุกสังกัด โดยให้ปรับหลักสูตรก่อนประถมศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเด็กและสภาพท้องถิ่น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 เป็นต้นไป ซึ่งในคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา (2540, หน้า 10-18) มีสาระสำคัญของหลักสูตรสรุปได้ดังนี้

1. หลักการ เป็นการ จัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กวัย 3-6 ปี ทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและเป็นการร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน

2. จุดมุ่งหมาย มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในทุกด้าน โดยแบ่งออกเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 10 ประการ และคุณลักษณะตามวัยดังนี้

ก. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
2. ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. ร่าเริง แจ่มใส มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
4. มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย
6. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่นและความเป็นไทย

8. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

9. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีเจตคติที่ดีต่อ

การเรียนรู้สิ่งต่างๆ

10. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ข. คุณลักษณะตามวัย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

อายุ พัฒนาการ	อายุ 3 - 4 ปี	อายุ 4 - 5 ปี	อายุ 5 - 6 ปี
ด้านร่างกาย	- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ - วิ่งแล้วหยุดได้โดยไม่หกล้ม - ใช้กรรไกรมือเดียวได้ - วาดและระบายสีอิสระได้	- เดินวิ่งกระโดดได้ดีเพราะกล้ามเนื้อเริ่มประสานสัมพันธ์กัน - กระฉับกระเฉง ไม่ชอบอยู่เฉย - ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้	- เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว - กระฉับกระเฉงไม่อยู่เฉย - ใช้กล้ามเนื้อได้ดี เช่น ดึงกระดุม ผูกเชือกกรองเท้าได้ ฯลฯ - ยึดตัว คล่องแคล่ว
ด้านอารมณ์ จิตใจและ สังคม	- พยายามทำตามใจ - ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม - ช่วยตนเองได้ - ชอบเล่นแบบคู่ขนานเล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น	- มีความมั่นใจใจตนเองสูงมากขึ้น - ชอบท้าทายผู้ใหญ่ - ต้องการให้มีคนฟังคนสนใจ - ชอบเล่นบทบาทสมมุติ - ชอบเล่นเป็นกลุ่ม	- อายง่าย - ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง - ชอบเล่นกับเด็กอื่น - ช่วยตนเองได้ - ชอบสร้างความพอใจให้คนอื่น - ชอบแสดงออกและทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้ผู้ใหญ่ชมเชย
ด้าน สติปัญญา	- สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ - สามารถสืบเนื่องจากอยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว - ชอบถาม “ทำไม” ตลอดเวลา - ร้องเพลงง่ายๆ แสดงท่าทางเลียนแบบ - พูดประโยคยาวขึ้น - ยังคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้	- เปรียบเทียบได้ - เรียงลำดับเหตุการณ์ได้ - เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม - ชอบถาม “ทำไม” เนื่องจากเริ่มเรียนรู้ได้แล้ว - เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลได้ - พูดเป็นประโยคได้	- พูดประโยคได้ยาวขึ้น - รู้คำศัพท์มากขึ้น - ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองได้ - บอกชื่อนามสกุลของตนเอง ได้ - นับ 1-20 ได้ - บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้

(ที่มา : คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2540, หน้า 15)

3. แนวการจัดประสบการณ์ กำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์คือ ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในบรรยากาศที่อบอุ่น เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ ผ่านการเล่นหลากหลาย สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาเด็ก

4. กิจกรรมประจำวัน ให้จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้ครอบคลุม

- 4.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
- 4.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก
- 4.3 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- 4.4 การพัฒนาความคิด
- 4.5 การส่งเสริมการเลือกและตัดสินใจ
- 4.6 การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน

ลักษณะการจัดกิจกรรมให้จัดในรูปของกิจกรรมผ่านการเล่น โดยอาจเรียกชื่อกิจกรรมแตกต่างกันไป

5. เนื้อหา เนื้อหาที่ใช้กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ

5.1 ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ เด็กทุกคนควรได้รับเพราะจะช่วยให้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กมีโอกาสดำเนินปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัตถุสิ่งของกับเพื่อน และบุคคลอื่นๆ ประสบการณ์สำคัญมี 9 ประการ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำการใช้ภาษา การเรียนรู้ทางสังคม การเคลื่อนไหว ดนตรี การจำแนกและเปรียบเทียบจำนวน มิติสัมพันธ์และเวลา

5.2 ส่วนที่เป็นเนื้อหาและแนวคิด มี 9 หัวข้อ คือ ตัวเรา ครอบครัว โรงเรียนของเรา บุคคลต่างๆ วันสำคัญ ธรรมชาติรอบตัว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคมนาคมและการสื่อสาร สิ่งต่างๆรอบตัวเรา แต่ละหัวข้อจะมีแนวคิดที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก หลังจากทำกิจกรรมอย่างหลากหลายแล้ว

6. การประเมินพัฒนาการ กำหนดให้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล ขณะทำกิจกรรมต่างๆในแต่ละวัน การสนทนา การสัมภาษณ์ และการศึกษาผลงานความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต น้ำหนัก ส่วนสูง และสุขภาพของเด็ก แล้วนำผลที่ได้มาวางแผนปรับปรุงการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ควรปฏิบัติดังนี้

6.1 ศึกษาพัฒนาการของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้เข้าใจ ก่อนทำการประเมินพัฒนาการด้านต่างๆ

6.2 สังเกตพฤติกรรมทุกด้านของเด็กแต่ละคน ขณะที่ทำกิจกรรมในสถานการณ์ปกติ ตามกิจกรรมประจำวันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน แต่ละกิจกรรมครูสามารถประเมินพัฒนาการ ได้หลายด้าน

6.3 บันทึกพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ มีการรวบรวมข้อมูลทุกด้าน เกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก มาสรุปและประเมินพัฒนาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของเด็กแต่ละคน

6.4 สรุปผลการประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคนทุกภาคเรียน การประเมินพัฒนาการ เด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องประเมินเด็กแต่ละคนอย่างต่อเนื่องทุก ระยะเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านแล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม เสริมพัฒนาการหรือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น และสามารถเสนอผลงานของเด็ก ให้ผู้ปกครองทราบ พร้อมทั้งให้ความรู้แนวทางพัฒนาการเด็ก ตลอดจนขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านหรือแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อเด็กจะได้ มีพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและพร้อมที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป

บทบาทและหน้าที่และคุณลักษณะที่ดีของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

ครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษา เป็นครูคนแรกในสถานศึกษาที่เด็กได้พบ ดังนั้นครูผู้สอน ในระดับก่อนประถมศึกษาจะต้องสร้างความประทับใจ ให้เด็กได้เห็นว่าประสบการณ์จากสถานศึกษา เป็นเรื่องสนุกสนาน ได้เล่นกับเพื่อนอย่างมีความสุข ช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง การที่จะทำ ให้เด็กประสบความสำเร็จได้นั้น ครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก รู้ ถึงความต้องการของเด็ก ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก และประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อ เด็กเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านความคิดและการกระทำเพราะเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครูในโรงเรียน เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ สร้างนิสัยและบุคลิกจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เด็กจะยึดครูแทนบิดามารดา ของตน ภาพพฤติกรรมครูเป็นสิ่งที่ประทับใจเด็กมาก เด็กจะยึดเป็นแบบอย่าง ดังนั้นครูต้องระมัดระวัง ทำทาง การพูด ตลอดจนการกระทำต่างๆ ให้เหมาะสมเพื่อเด็กจะได้ยึดเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

บทบาทของครูระดับก่อนประถมศึกษาที่มีต่อเด็ก

ในเอกสารคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า112-116) ได้กล่าวถึงบทบาททั่วไปของครูระดับก่อนประถมศึกษาที่มีต่อเด็ก สรุปได้ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์และกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กโดยการศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตร และวางแผนการจัดประสบการณ์ ตลอดจนจัดกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน ครูสามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก

2. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี สภาพแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพล และความสำคัญต่อพฤติกรรม และการเรียนรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ให้ดึงดูดความสนใจของเด็กมีสิ่งของเครื่องใช้ และสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก

3. จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ประกอบการจัดประสบการณ์ให้เพียงพอ เพราะสื่อและเครื่องเล่นต่างๆ นับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การจัดประสบการณ์ของครูประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดี

4. ประเมินพัฒนาการของเด็กให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน เพราะการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูทราบพัฒนาการของเด็กว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้เพียงใด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการเสริมสร้างพัฒนาการและแก้ไขข้อบกพร่องของเด็กต่อไป

5. จัดทำงานธุรการประจำชั้นให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาเด็ก

6. มีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก โดยจะต้องแสดงออกทั้งทางวาจา ท่าทาง เนื่องจากพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ถ้าครูแสดงพฤติกรรมไปในทางบวกก็จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก แต่ถ้าเป็นไปในทางลบก็จะสกัดกั้นการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง จัดได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะการจะพัฒนาเด็กให้ไปในทิศทางเดียวกันได้นั้น ครูและผู้ปกครองจะต้องทำงานประสานกันทั้งสองฝ่ายจะต้องทราบข้อมูล อีกทั้งต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรหมั่นติดต่อกับผู้ปกครอง ซึ่งอาจทำได้โดยการเขียนรายงานเกี่ยวกับเด็ก เช่น ด้านความสามารถของเด็ก สิ่งที่ต้องแก้ไขหรือส่งผลงานของเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองทราบความก้าวหน้า การพัฒนา โดยอาจส่งแบบสอบถามหรือสนทนา เมื่อผู้ปกครองมารับ-ส่งเด็ก เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532, หน้า 335-336) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 115-116) ที่กล่าวว่า พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้มีบทบาท

สำคัญยิ่งต่อการเลี้ยงดูอบรมเด็กที่บ้าน เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ครูจะต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง โดยพบปะเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน ปรีกษาหารือในรูปแบบของกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อยเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างเสริมและพัฒนาเด็กจะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

2. เชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน เช่น เล่นดนตรี แสดงงานศิลปะต่าง ๆ จัดทำอาหารกลางวันและอาหารเสริมให้เด็ก ตลอดจนร่วมในการศึกษานอกสถานที่และร่วมงานในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันแม่ วันพ่อ วันเด็ก เป็นต้น

3. ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อการพัฒนาเด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา ควรจัดทำสรุปพัฒนาการของเด็กรายงานให้ผู้ปกครองได้ทราบความก้าวหน้า และพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กเป็นระยะๆ จัดป้ายนิเทศและจัดนิทรรศการเกี่ยวกับเด็ก ตลอดจนทำจดหมายข่าวถึงผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองทราบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กร่วมกับทางโรงเรียนอยู่เสมอ

คุณลักษณะที่ดีของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาแต่ละระดับ มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดี โดยมีหลักสูตรแต่ละระดับเป็นตัวกำหนดและบุคคลสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายได้ คือ ครูผู้สอน เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่และรับผิดชอบในการจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่เด็ก ครูที่มีลักษณะที่ดีย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กไปในทางที่ดีทุกๆ ด้าน ผู้ที่จะเป็นครูที่ทำหน้าที่ครูอย่างสมบูรณ์ได้จะต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ สอนดี ประพฤติดี มีคุณธรรม ตลอดจนเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีด้วย ครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนและอบรมเลี้ยงดูเด็กในระดับก่อนประถมศึกษานั้น มีบทบาทต่างกับครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาอยู่บ้างเพราะนอกจากการให้ประสบการณ์แก่เด็กแล้ว ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาจะต้องทำตัวเป็นทั้งมารดา พี่เลี้ยง ผู้นำ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กด้วย

คุณลักษณะที่ดีของครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษาตามแนวของ ลัดดา นิละมณี (2524, หน้า 145-47 และ 157) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ราตรี นนทธรรม และผ่องพรรณ เอกอาวุธ (2528, หน้า 1-3) กล่าวว่า ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีบุคลิกเป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับกิริยา ท่าทาง
2. วาจาสุภาพ น้ำเสียงอ่อนโยน พูดกับเด็กด้วยคำพูดสุภาพและเป็นประโยคที่สมบูรณ์
3. ยิ้มแย้ม แจ่มใส น่าคบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้อยู่ใกล้ชิดกับครูรู้สึกอบอุ่น

4. มีความรักเด็ก และปฏิบัติต่อเด็กด้วยความจริงใจ
5. อารมณ์ดี ใจเย็นไม่โกรธง่าย รู้จักรับฟังเด็กและชี้แจงต่อเด็กอย่างมีเหตุผล
6. มีความเมตตากรุณาต่อเด็ก จะช่วยทำให้เด็กเป็นคนว่าง่ายและเป็นคนดี
7. ความเป็นระเบียบ สะอาด และประหยัด
8. อุดหนุนเพราะเด็กยังไม่สามารถทำอะไรได้เท่าผู้ใหญ่ จึงต้องใช้เวลาและความอดทน

อย่างมากในการฝึกหัดอบรมเด็ก

9. เป็นผู้ที่มีความขยัน เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ
10. เป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ เป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตามได้
11. มีความยุติธรรมและตัดสินใจได้ดี ตัดสินปัญหาตามเหตุและผล
12. เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก
13. ชอบศิลปะ วาดภาพ ร้องเพลง ทำการฝีมือและเล่นดนตรีได้
14. มีสุขภาพดี คุรควรรักษาสุขภาพให้แข็งแรง เพราะจะต้องพูด จะต้องเคลื่อนไหวและ

เล่นกับเด็กตลอดเวลา

15. เป็นผู้คล่องแคล่ว ว่องไว กระฉับกระเฉง สามารถติดตามเด็กได้ทัน
16. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ปกครองเด็ก

นอกจากนี้ ประเทือง สุวรรณโณมิตร (2532, หน้า 8) ได้ให้ทัศนะว่า ครูที่ดีจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เด็กจะดีหรือไม่อยู่กับแบบอย่าง นอกจากการเป็นแบบอย่างให้เด็ก ทำตามในทางที่ดีแล้ว ครูจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ในเรื่องของหลักสูตร เทคนิคการสอนและการใช้สื่อการสอน สามารถปรับใช้เทคนิคการสอนได้หลายรูปแบบและสามารถใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับเทคนิคการสอนได้เป็นอย่างดี
2. ชอบ พอใจในการสอน สิ่งที่จะทำให้มีความเรียบร้อยสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ถ้าครูมีความพอใจ รัก ชอบ ศรัทธาในอาชีพครู ทুমเทให้เต็มที่ และเสียสละให้เด็กอย่างแท้จริง
3. มีทัศนคติ เจตคติ ทักษะในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี
4. เข้าใจความต้องการ ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนและพยายามที่จะตอบสนองความต้องการที่จะเกิดผลดีแก่ศิษย์ในทางที่ถูกต้อง
5. ปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ในแนวคิดของ ดวงเดือน วังสินธุ์ (2523, หน้า 20) เห็นว่า คุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กก่อนวัยเรียนนั้น ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ คือ

1. มีความเหมาะสมทางกาย ได้แก่ มีสุขภาพดี มีพลัง มีแรงใจ
2. มีความเหมาะสมทางบุคลิกภาพ ได้แก่ มีความคล่องแคล่ว ว่องไว กระฉับกระเฉง ร่าเริงเบิกบาน
3. มีความสามารถทางสติปัญญา ได้แก่ มีสติดี มีนิสัยเป็นนักวิชาการ รู้จักทำการวิจัย
4. มีความสามารถในทางวิชาชีพ ได้แก่ มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และให้ความร่วมมือในทุกด้าน
5. ทักษะทั่วไป ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะในการใช้เครื่องมือ การใช้คำพูด และทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

จากลักษณะหน้าที่ของครูผู้สอนเด็กในระดับก่อนประถมศึกษาดังที่กล่าวมาสรุปคุณลักษณะที่ดีของครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษาได้ 4 ด้าน คือ

1. ด้านวิชาการ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดประสบการณ์ การเตรียมความพร้อม มีเทคนิคในการจัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมที่หลากหลาย สามารถใช้สื่อได้เหมาะสม เข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของเด็กวัยนี้ เป็นผู้ที่มีความตื่นตัวทางวิชาการที่ทันสมัย
2. ด้านบุคลิกลักษณะและสุขภาพ ควรเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส สุขภาพดี บุคลิกท่าทางดี
3. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความประพฤติ เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ขยัน อดทน มีความรับผิดชอบ เป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา วาจาสุภาพ มีความเป็นระเบียบ แต่งกายสุภาพ สะอาดเรียบร้อย
4. ด้านสังคมและชุมชน เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทุกระดับ

การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา

เด็กในระดับก่อนประถมศึกษา จัดเป็นวัยต่อเนื่องระหว่างบ้านกับโรงเรียน เป็นช่วงอายุที่มีความรู้สึกละเอียดอ่อน เป็นวัยทองของชีวิต เด็กจะเริ่มเรียนรู้โลกกว้างขึ้น และจะเป็นช่วงของการพัฒนาบุคลิกภาพ นักการศึกษาได้พบว่า สติปัญญา อารมณ์ สังคม ค่านิยม เจตคติ จริยธรรม และสิ่งต่างๆ ที่เด็กได้รับนั้น ถ้าได้รับการเลี้ยงดูปลูกฝังอย่างดีในช่วงอายุนี้อาจจะมีผลต่อการพัฒนาในระยะต่อไป ดังนั้นการที่เด็กมาเข้าโรงเรียนเป็นครั้งแรกในชีวิตของเขานั้น เขาอาจจะนำเอาสภาพชีวิตของเขา ทั้งสภาพร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม และความเชื่อ ครูผู้สอนเองจะพบว่า ในจำนวนนั้นเด็กทั้งชั้นจะมีบางคนที่สามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าคนอื่น ๆ และบางคนก็สอนยาก ฉะนั้นการที่เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเพียงใดนั้น สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ความพร้อมในการเรียนเพราะเมื่อมีความพร้อมในการเรียนแล้ว เขาก็จะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และมีความเจริญของร่างกาย

พอเหมาะกับการเรียนเรื่องราวต่างๆ ที่ครูสอน ฉะนั้นความพร้อมในการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสอนระดับนี้มาก ความพร้อมในการเรียนของเด็กมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับพัฒนาการของเด็ก เด็กที่เจริญเติบโตยังไม่ถึงขั้นของการเรียนแล้ว หากบังคับให้เขาเรียนย่อมจะไม่เกิดประโยชน์ และจะเป็นการสร้างความคับข้องใจให้กับเด็กอีกด้วย เช่น หากครูไม่สามารถสอนให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี อ่านหนังสือ หรือคิดเลขเป็น หรือสอนให้เด็กอายุ 7 เดือน วิ่งได้อย่างคล่องแคล่วก็ย่อมทำไม่ได้เช่นกัน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 15) ยังได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมในการเรียนสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาว่ามีความสำคัญอย่างน้อย 4 ประการต่อไปนี้

1. ตรงกับระดับสติปัญญาของเด็ก

เพียเจต์ (Piaget) ได้ศึกษาพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กวัย 2-5 ปี พบว่าการคิดของเด็กอยู่ในขั้นรูปธรรมกล่าวคือ เด็กจะคิดออกก็ต่อเมื่อได้เห็นของจริง ได้สัมผัส ได้ทดลอง การใช้เหตุผลเป็นเพียงถึงเหตุผล ยังใช้เหตุผลที่แท้จริงไม่ได้และยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของความคิด โดยคิดว่า ความคิดของตนเองนั้นถูกต้องที่สุด ไม่อาจคิดหรือแก้ปัญหาโดยใช้ทัศนะของผู้อื่นได้ การศึกษาที่สอดคล้องกับระดับสติปัญญาของเด็กวัยนี้คือ การเตรียมความพร้อมทางการเรียนและการใช้วิธีเรียนปนเล่น การให้เด็กเรียนอ่านและเขียนพยัญชนะและการคิดคำนวณเลข เป็นการเรียนรู้เกินความสามารถของเด็ก เด็กบางคนอาจจะทำได้ แต่จะต้องให้ทำซ้ำๆ ใช้เวลามาก ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายและปราศจากความเข้าใจ เป็นการจำแบบนกแก้วนกขุนทอง ซึ่งเป็นผลเสียต่อเด็กมาก ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการเรียนจึงตรงกับระดับสติปัญญาของเด็กวัยนี้

2. ช่วยเด็กที่เสียเปรียบด้านสิ่งแวดล้อม

เด็กทุกคนมีศักยภาพที่จะเจริญเติบโตเท่าเทียมกัน แต่ศักยภาพนั้นมิได้สมบูรณ์ในตัวของมันเอง ต้องอาศัยปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเป็นอันมาก กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กให้สมบูรณ์ดีทุกด้านและสิ่งแวดล้อมด้อยจะทำให้พัฒนาการของเด็กบกพร่อง เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือครอบครัวชาวเขา จึงไม่พร้อมที่จะเรียนเพราะเสียเปรียบด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้มีปัญหาทางการเรียนและการปรับตัวเป็นอันมาก การเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาจะเสริมสร้างพัฒนาการและความพร้อมในการเรียน ตลอดจนลดความล้มเหลวในการเรียนที่จะเกิดขึ้นในระยะเริ่มแรก

3. เสริมสร้างพัฒนาการด้านลักษณะนิสัยและสังคมนิสัย

เมื่อเด็กมีอายุย่างเข้าปีที่ 6 เด็กจะมีความพร้อมด้านต่างๆ บ้างแล้ว เช่น การพูดเล่าเรื่องต่างๆ ได้ ฟังเรื่องต่างๆ รู้เรื่อง พูดโต้ตอบได้ มีความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ภูษณาของสิ่งต่างๆ ได้ ทำท่าทางเคลื่อนไหวตามจังหวะได้ ชอบเล่นออกกำลังกาย ถ้าสังเกตอย่างชัดเจน

จะเห็นว่า ไม่มีพัฒนาการด้านลักษณะนิสัย (กิจนิสัยและสุขนิสัย) และสังคมนิสัย (นิสัยการอยู่ร่วมกัน) เพราะธรรมชาติของเด็กวัยนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 6 ปีอยู่ในสังคมแคบๆ เฉพาะครอบครัวและญาติพี่น้อง ซึ่งคนเหล่านี้ก็เอาอกเอาใจ ตามใจเด็กจนเด็กเกิดว่าตนเองสำคัญที่สุด เสริมให้เด็กมีนิสัยที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมากขึ้น นิสัยของเด็กวัยนี้ มี 8 ประการก็ล้วนแต่เป็นนิสัยต่อต้านสังคม ไม่เป็นสังคมนิสัยที่ดี คือ ขอบแย้งกันมีอำนาจ อิจฉา ขอบมีอำนาจเหนือผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นยอมรับ ขัดแย้งเห็นแก่ตัว โกรธง่าย ฯลฯ เป็นต้น

การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกจิตใจหรือเสริมสร้าง ลักษณะนิสัย และสังคมที่พึงปรารถนาอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เพราะเป็นสิ่งที่เด็กไม่เคยมีมาก่อน ครูจะต้องเสริมสร้างลักษณะนิสัยและสังคมนิสัย มิฉะนั้นเด็กจะเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่ยอมรับผู้อื่น ไม่เข้าใจกฎระเบียบของสังคม ซึ่งเป็นอันตรายต่อตนเองและส่วนรวมเป็นอย่างยิ่งเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่

4. ลดการซ้ำชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ในปัจจุบันการเกณฑ์เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 8 เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถือหลักว่าเด็กมีความพร้อมถึงระดับที่สมควรเรียนตามหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีปัญหาทางภาษาและเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กในท้องถิ่นเหล่านี้ขาดความพร้อมที่จะเรียน การเตรียมความพร้อมในการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จึงหวังผลว่าการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจะช่วยลดอัตราการซ้ำชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ลงได้บ้าง

เดโช สวานานนท์ (2521, หน้า 249) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่าความพร้อม คือ สภาพการเจริญเติบโตของผู้เรียน บวกพื้นฐานความรู้เดิมและความสนใจที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้สะดวกขึ้น และ บันลือ พฤกษ์วัน (2533, หน้า 175) กล่าวว่า ความพร้อมของเด็ก คือ การที่เด็กได้มาถึงจุดๆ หนึ่งที่สามารถจะรับเอาสิ่งใหม่ๆ เข้าไว้ หรือเมื่อเด็กมาถึงจุดๆ หนึ่งพร้อมที่จะรับการสอน ซึ่งการสอนควรอยู่ในระดับที่เด็กสามารถจะรับได้ความหมายของความพร้อมดังกล่าว สอดคล้องกับ สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม (2518, หน้า 175) ที่กล่าวว่า ความพร้อม คือ สภาพความเจริญเติบโตบวกกับความสนใจและความรู้ อันเป็นพื้นฐานที่สูงพอจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้โดยสะดวก

จากความหมายและความสำคัญของความพร้อมดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพการเจริญเติบโตของผู้เรียนที่เรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ ประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้เด็กมีพื้นฐานความรู้ขั้นจำเป็น ช่วยให้เด็กเกิดความพร้อมในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทางภาษาและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความพร้อมในด้านอื่นของเด็กด้วย ตลอดจนมีความมั่นใจในการที่จะเรียนรู้ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน การเตรียมความพร้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ขั้นแรกของการฝึกทักษะทางภาษา ดังนั้นการเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทย จึงควรเริ่มต้นตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาเพราะเด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางภาษาที่รวดเร็วมาก เด็กที่มีความพร้อมและมีประสบการณ์ทางภาษาดี ย่อมจะทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ในสังคมได้สูง

การเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยในระดับก่อนประถมศึกษา

ในการจัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษานั้น ครูผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบในการเตรียมความพร้อม ให้เด็กมีทักษะพื้นฐานในการใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่ง อารมณ สุวรรณपाल (2531, หน้า 594) ได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

ทักษะด้านการฟัง การฟังของเด็กเป็นการรับรู้โดยประสาทสัมผัสทางหู เด็กฟังแล้วสามารถรับรู้ สังเกต จำแนก เปรียบเทียบเสียงต่างๆ รอบตัวเอง แล้วสะสมเป็นประสบการณ์และความสามารถในการตั้งประสบการณ์ออกมาใช้ ในการสื่อสารกับผู้อื่นที่อยู่ใกล้ชิดในระดับก่อนประถมศึกษา การฝึกการฟังเป็นการปลูกนิสัยให้หัดสังเกต เปรียบเทียบ และฝึกให้มีนิสัยที่ดีในการฟังอีกด้วย

ทักษะด้านการพูด การพูดเป็นทักษะที่นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากที่สุด เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของความคิด โดยคิดแล้วแปลงความคิดออกมาเป็นคำพูด เพื่อให้ผู้รับฟังเข้าใจอย่างถูกต้อง การพูดของเด็กในปฐมวัย เป็นการพูดที่แสดงความสามารถใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ประโยคที่พูดเกือบเป็นประโยคที่สมบูรณ์ เมื่อเด็กได้ฝึกและมีประสบการณ์มากขึ้นจะพูดเป็นประโยคที่ซับซ้อน ผู้ที่เป็นต้นแบบในการพูด ได้แก่ ครู พ่อแม่ และบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด

ทักษะด้านการอ่าน การอ่านของเด็กปฐมวัยไม่ใช่อ่านหนังสือหรืออ่าน ก ข ค เหมือนชั้นประถมศึกษา แต่การอ่านของเด็กวัยนี้ คือ การอ่านจากภาพเพื่อเตรียมสภาพร่างกาย จิตใจ ตลอดจนปลูกฝังนิสัยให้รักการอ่าน ซึ่งความพร้อมในการอ่านและเกี่ยวข้องกับการรับรู้และประสบการณ์หลายๆ อย่าง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในการอ่าน จึงควรเริ่มจากการอ่านภาพก่อน เช่น หนังสือภาพ ภาพนิทาน รูปภาพต่างๆ การฝึกการเคลื่อนไหวสายตาจากซ้ายไปขวา

ทักษะด้านการเขียน การเขียนในเด็กปฐมวัย หมายถึง การที่เด็กมีความพร้อมทางด้านประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา มือจับดินสอได้มั่นคง ลากหรือเขียนได้ตามความคิดของตน ครูจึงควรฝึกให้เด็กสามารถควบคุมกล้ามเนื้อให้ลากหรือเขียนหรือระบายสีให้เป็นไปอย่างถูกวิธี

สีลา จายะเนียโยธิน (2526, หน้า 185-190) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการฝึกทักษะทางภาษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน ทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ดังต่อไปนี้

1. การฝึกทักษะทางการฟัง เด็กมีประสบการณ์แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางบ้านของเด็กแต่ละคน เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน ครูจึงต้องฝึกทักษะด้านการฟังแก่เด็ก การฝึกฟังเสียงที่ถูกต้องจะช่วยพัฒนาการพูดและการอ่านของเด็กตามไปด้วย การฝึกฟังเสียงของเด็กวัยนี้ ได้แก่ ฝึกการจำแนกเสียง เช่น เสียงสูง เสียงต่ำ เสียงดัง เสียงเบา เสียงที่เหมือนกัน การฝึกฟังเรื่องราว ได้แก่ การฟังนิทาน การฟังตามคำสั่ง การถามคำถาม และการฟังข่าว

2. การฝึกทักษะทางภาษาด้านการพูด เด็กที่มีโอกาสพูดบ่อยๆ จะมีทักษะทางภาษาดีกว่าเด็กที่ไม่มีโอกาส ครูผู้สอนจึงต้องฝึกเด็ก เริ่มตั้งแต่การออกเสียงไปจนถึงการพูดให้ได้เรื่องราวได้แก่ การเลียนเสียงที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม การพูดคำคล้องจอง การร้องเพลง การฝึกบรรยายภาพที่ได้วาด ฝึกการออกเสียงให้ชัดเจนถูกต้อง เป็นต้น

3. การฝึกทักษะทางภาษาด้านการอ่าน เด็กก่อนวัยเรียนจะมีความพร้อมในการอ่านหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเห็นความแตกต่างของภาพ การจำภาพที่เห็น ประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา หากเด็กได้รับการฝึกฝนที่ดีพอจะช่วยให้การอ่าน การเขียนของเด็กพัฒนาไปด้วยดี

4. การฝึกทักษะทางภาษาแก่เด็กด้านการเขียน การเตรียมความพร้อมที่จะเขียน ต้องอาศัยการพัฒนากล้ามเนื้อเป็นทักษะสำคัญ ซึ่งได้แก่ การพัฒนากล้ามเนื้อมือและนิ้วมือ ให้แข็งแรงพอที่จะจับดินสอขีดเขียนไปตามทิศทางที่ต้องการ กล้ามเนื้อส่วนแขนจะต้องแข็งแรงพอที่จะบังคับให้มือเคลื่อนไปได้ การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ ตา และสมอง จะช่วยให้เขียนได้ตามต้องการ เด็กที่มีประสาทสัมผัสที่ดีการทำงานจะไม่ผิดพลาด

จุดประสงค์ในการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา

การเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะช่วยให้เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับก่อนประถมศึกษาไม่ได้มุ่งให้เด็กต้อง อ่าน เขียน ในทันที การให้เด็ก อ่าน เขียน ในขณะที่เด็กยังไม่พร้อม ย่อมไม่เกิดผลดีแก่เด็ก ดังนั้นต้องให้เด็กมีทักษะพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกฟัง พูด อ่าน เขียน ตามความเหมาะสมกับวัยของเด็ก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 2-3) ได้กำหนดจุดประสงค์ในการเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยไว้ดังต่อไปนี้

1. ฟังคำพูด คำสั่ง เข้าใจ และปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
2. ฟังและพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้
3. แสดงมารยาทที่ดีในการพูดและฟัง
4. เคลื่อนสายตา จากซ้ายไปขวา (ตามภาพ) ได้
5. ใช้ประสาทตาและมือให้สัมพันธ์กันได้

นอกจากนี้ ศีลา จายะนิโยธิน (2526, หน้า 178-182) ได้แยกแยะจุดประสงค์ของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะ ภาษาไทย ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนไว้ดังนี้

จุดประสงค์ของการเตรียมความพร้อมในการฟัง

1. เพื่อให้ฟังคำพูดของผู้อื่นเข้าใจ
2. เพื่อให้สามารถจำแนกความแตกต่างของเสียงได้
3. ฟังนิทานหรือคำประพันธ์แล้วได้รับความเพลิดเพลิน
4. ฟังประโยคง่ายๆ ได้เข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
5. สามารถจำข้อมูล 2-3 สิ่งได้จากการฟังเมื่อจะต้องสรุป
6. สามารถร่วมสนทนากับผู้อื่นได้

จุดประสงค์ของการเตรียมความพร้อมในการพูด

1. เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการพูด ให้คล่อง เป็นธรรมชาติ ชัดเจน และถูกต้อง

ตามหลักการออกเสียง และการเรียงคำพูดในประโยค

2. ฝึกให้เด็กใช้คำพูดที่สุภาพ พูดถูกต้องจนเป็นนิสัย
3. เพื่อให้เด็กพัฒนาความสามารถ ในการติดต่อกับผู้อื่น เข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นพูดและแสดง

ความคิดเห็นของตนเองได้

4. เพื่อให้เด็กเล่าเรื่องราวต่างๆได้

จุดประสงค์ของการเตรียมความพร้อมในการอ่าน

1. เมื่อฟังเสียงแล้วสามารถบอกความแตกต่างของเสียงได้
2. บอกความแตกต่างของการเห็น การสัมผัสและการฟังได้
3. สามารถจับคู่ตัวอักษรที่เหมือนกันได้
4. สามารถเล่าเรื่องที่ฟังได้

จุดประสงค์ของการเตรียมความพร้อมในการเขียน

การสอนเขียนในระดับก่อนประถมศึกษา จะเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กไม่ใช่เป็นการเริ่มเรียนหนังสือ แต่อาจเป็นการขีดเขียนเส้นในลักษณะต่างๆ หรือวาดภาพตามวัยของเด็ก ซึ่งการพัฒนาการเขียนเหล่านี้จะช่วยให้เด็กสามารถเขียนภาพที่มีความหมายได้ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการเขียนของเด็กในระดับนี้จึงมีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทักษะในการแสดงออกของความคิดของตน
2. เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อละเอียด เช่น นิ้วมือ ให้สามารถจับดินสอ หรือ สีเขียนไปใน

ทิศทางที่ต้องการได้ อาจฝึกให้ทำงานศิลปะ เช่น การปั้น การวาดภาพด้วยสีเทียน

3. เพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา อาจฝึกโดยการเล่นเครื่องเล่น เล่นเกม ฝึกทักษะ การเล่นภาพตัดต่อ เป็นต้น
4. เพื่อพัฒนาการเคลื่อนไหวของสายตาจากซ้ายไปขวา ให้ทราบว่าสัญลักษณ์ของหนังสือไทย จะอ่าน เขียน จากซ้ายไปขวาในบรรทัดเดียวกัน
5. เพื่อพัฒนาการสังเกต การคิดหาเหตุผลจากการสังเกต และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในกิจกรรมศิลปะ
6. เพื่อฝึกกล้ามมือที่นำไปสู่การเขียนตัวอักษรที่ถูกต้องตามทิศทาง

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทย

การจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทย สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาจะเน้นเรื่องการฝึกฟังและพูด มารยาทในการฟังและพูด การฝึก ประสาทสัมผัสระหว่างมือ สายตาและการฟัง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความพร้อมในการอ่านและเขียน ดวงเดือน วังสินธุ์ (2533, หน้า 20-21) กล่าวว่า การอภิปราย สนทนา การเล่านิทาน เป็น กิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการแก้ปัญหาและพัฒนาความเข้าใจภาษาไทยโดย ให้เด็กนั่งเป็นวงกลมหรืออยู่ใกล้ชิดครู ทำให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่นใจและสะดวกในการสนทนาซักถาม อภิปราย อันจะนำไปสู่ความอยากรู้ อยากเห็นและเข้าใจในสภาพสิ่งแวดล้อมดียิ่งขึ้น สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า6-7) ได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้ภาษาไทยในการสื่อความหมายให้ประสบผลสำเร็จดังนี้

กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการฟัง ได้แก่

1. การจำแนกเสียง
 2. การฟังคำพูด คำสั่ง เข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
 3. มารยาทในการฟัง
 4. การฟังนิทานหรือ ฟังเรื่องราวแล้วจับใจความได้
 5. การฟังเพลง คำกลอน คำคล้องจอง และการเล่นที่เสริมประสบการณ์ทางภาษา
- กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการพูด ได้แก่

1. การสนทนา ซักถาม
2. มารยาทในการพูด
3. ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองและการเล่นที่เสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา
4. การเล่าเรื่องราว นิทาน
5. การพูดแสดงความคิดเห็น

กิจกรรมการเตรียมความพร้อมในการอ่าน ได้แก่

1. การเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง สิ่งที่ขาดหายไปของภาพ
2. การอ่านภาพโดยการเคลื่อนสายตาซ้ายไปขวา
3. การอ่านออกเสียงตามต้นแบบอย่างถูกต้อง
4. การเล่าเรื่องจากภาพและนิทาน
5. การปฏิบัติตนในการใช้หนังสือ

กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเขียน ได้แก่

1. การลากเส้นเส้น
2. การลากเส้นตามแบบอย่าง
3. การลากเส้นตามรอยประ
4. การวาดภาพ ระบายสี การปั้น และอื่นๆ
5. วิธีการจับดินสอ ดินสอสี

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 18-20) มีหลักการดังต่อไปนี้

1. มุ่งให้เด็กได้พัฒนารอบด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิได้มุ่งให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาวิชา แต่ต้องการให้พัฒนาคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1.1 พัฒนาการรับรู้
- 1.2 พัฒนาการสื่อสารโดยการฟัง การพูด (ภาษาท่าทางและภาษาพูด)
- 1.3 รักเป็น (รักตัวเอง รักผู้อื่น รักสิ่งแวดล้อม ฯลฯ)
- 1.4 มีการตัดสินใจดี
- 1.5 รู้จักคิดก่อนทำกิจกรรม
- 1.6 มีความคิดสร้างสรรค์
- 1.7 มีคุณธรรม

2. จัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอน แทนการสอนเป็นรายวิชา

3. ดำเนินถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดำเนินการให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามความสามารถของแต่ละคนโดยจัดกิจกรรมเสรีให้เด็กได้เลือกทำตามความสนใจและความสามารถ

4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กวัยนี้ หมายถึง ทั้งสาระของกิจกรรม และเวลาที่ใช้จัด ตามตารางกิจกรรมประจำวันที่ยปรากฏในแผนการจัดประสบการณ์

5. ในการพัฒนาเด็กจะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูจะไม่เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม แต่จะเป็นผู้ควบคุมกิจกรรม อำนวยความสะดวกแก่เด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมเต็มที่

การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูผู้สอนและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพเพราะเป็นการวางแผนล่วงหน้าอย่างรอบคอบว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร หากไม่ได้วางแผนการสอนไว้ อาจเกิดปัญหาและอุปสรรคมากมาย ผู้เรียนก็มักจะไม่ค่อยได้รับความรู้ ความเข้าใจ และไม่เกิดทักษะเท่าที่ควร (สัจจิต อุทรานนท์, 2532, หน้า 111) ดังนั้นการเตรียมการสอน จึงเป็นการวางแผนล่วงหน้าของครูเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเตรียมการสอนจะทำให้ครูสอนด้วยความมั่นใจ การดำเนินการสอนก็จะเป็นไปด้วยความราบรื่น เรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครู ซึ่งมีทั้งการเตรียมการสอนระยะยาวและระยะสั้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528, หน้า 12-20) ได้กล่าวถึงการเตรียมการสอนสรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมการสอนระยะยาว เป็นการเตรียมตัวก่อนที่จะเปิดภาคเรียน โดยครูจะเตรียมเรื่องต่อไปนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักสูตร จุดหมายโครงสร้าง และรายละเอียดของหลักสูตรในแต่ละกลุ่มประสบการณ์จะช่วยให้ครูสามารถกำหนดขอบข่ายของกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ที่จะต้องจัดให้แก่ผู้เรียน

1.2 ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนอื่นๆ

1.3 ศึกษาวิธีการวัดและประเมินผล ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่างๆ ตามหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจกลวิธีและเทคนิคต่างๆ ของการวัดผลทั้งในด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

2. การเตรียมการสอนระยะสั้น ได้แก่ การเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อที่จะสอนในแต่ละวันตามที่กำหนดไว้ในตารางสอน โดยมีขั้นตอนของการเตรียมการสอนระยะสั้น ดังนี้

2.1 เตรียมจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน โดยเตรียมในลักษณะของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2.2 เตรียมเนื้อหา โดยครูจะต้องยึดหลักสูตร และแผนการสอนหรือคู่มือครูเป็นหลัก คำนึงถึงความยากง่ายให้เหมาะสมกับผู้เรียน เลือกและจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาเรียน และให้ความสนใจเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน

2.3 เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูจะต้องศึกษาความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากหลายแขนงวิชา เช่น ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน กิจกรรมการเตรียมความพร้อม กิจกรรมเสริมทักษะการใช้สื่อและเครื่องมือต่างๆ ที่สำคัญต้องศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการสอน ตรวจสอบว่ากิจกรรมแต่ละอย่างสนองเนื้อหาใด สามารถจัดกิจกรรมนั้นได้หรือไม่มีกิจกรรมใดทดแทนได้บ้าง

2.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอน ครูควรศึกษาล่วงหน้าว่า เนื้อหาในแต่ละเรื่องจะต้องใช้อะไรเป็นสื่อการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความสะดวกและความสามารถในการจัดหาเป็นประการสำคัญ

2.5 เตรียมการวัดและประเมินผล โดยเตรียมการวัดผลว่าจะใช้วิธีการอย่างไร วิธีการเหล่านี้เหมาะสมกับจุดประสงค์และกิจกรรมที่วางไว้หรือไม่

2.6 เตรียมตัวผู้เรียน โดยการตรวจสอบคุณลักษณะของผู้เรียน พื้นฐานความรู้เดิม ความสนใจและความถนัด ตลอดจนความสามารถในการเรียน

สรุปได้ว่า การเตรียมการสอน เป็นการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพราะทำให้ครูได้เตรียมการในการกำหนดจุดประสงค์ การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนได้เตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

สื่อการเรียนการสอน

สื่อ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากครูสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่ายเรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตัวเอง กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 4) ได้กล่าวถึงการนำสื่อมาใช้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาว่ามีดังนี้

1. ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ
2. ใช้สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก
3. ใช้สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก
4. ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้าน

และสื่อประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ควรเน้นของจริงให้มากที่สุด หากหาไม่ได้จึงใช้สื่อที่จำลองขึ้นแทน

ในด้านการเลือกสื่อ การใช้สื่อ และการพัฒนาสื่อ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540, หน้า 60-69) ได้กล่าวไว้โดยสรุปได้ดังนี้

การเลือกสื่อ มีวิธีการเลือกดังนี้

1. เลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
 2. เลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน
 3. เลือกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เด็กอยู่หรือสภาพของโรงเรียน
 4. มีวิธีการใช้ง่าย และนำไปใช้ได้หลายกิจกรรม
 5. มีความถูกต้องตามเนื้อหาและทันสมัย
 6. มีคุณภาพดี เช่น ภาพชัดเจน ขนาดเหมาะสม ไม่ใช้สีสะท้อนแสง
 7. เลือกสื่อที่เด็กเข้าใจง่ายในเวลาสั้นๆ ไม่ซับซ้อน
 8. เลือกสื่อที่สามารถสัมผัสได้
 9. เลือกสื่อเพื่อใช้ฝึก และส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น และกล้าแสดงความคิดเห็น
- การใช้สื่อ ดำเนินการได้ดังนี้

1. การเตรียมพร้อมก่อนใช้สื่อ

1.1 เตรียมตัวครู

- 1.1.1 ต้องศึกษาจุดมุ่งหมายและวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง
- 1.1.2 เตรียมจัดหาสื่อและศึกษาวิธีการใช้สื่อ
- 1.1.3 จัดเตรียมสื่อและวัสดุอื่นๆ ที่จะต้องใช้ร่วมกัน
- 1.1.4 ทดลองใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริง

1.2 เตรียมตัวเด็ก

- 1.2.1 ศึกษาความรู้พื้นฐานเดิมของเด็กให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอน
- 1.2.2 สร้างความสนใจให้เด็ก โดยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
- 1.2.3 ให้เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช้ทำลาย

เล่นแล้วเก็บให้ถูกต้อง

1.3 เตรียมสื่อให้พร้อมก่อนนำไปใช้

- 1.3.1 จัดลำดับการใช้สื่อว่าจะใช้อะไรก่อนหลัง เพื่อความสะดวกในการสอน
- 1.3.2 ตรวจสอบและเตรียมเครื่องมือให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที
- 1.3.3 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับสื่อ

2. การนำเสนอสื่อเพื่อให้บรรลุผล โดยเฉพาะในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ควรปฏิบัติ

ดังนี้

- 2.1 สร้างความพร้อมและสร้างความสนใจให้เด็กก่อนจัดกิจกรรมทุกครั้ง
- 2.2 ใช้สื่อตามลำดับขั้นของแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้
- 2.3 ไม่ควรให้เด็กเห็นสื่อหลายๆ อย่างพร้อมๆ กันเพราะจะทำให้ไม่สนใจ

กิจกรรมที่ครูสอน

2.4 ครูควรยืนอยู่ด้านข้าง หรือด้านหลังของสื่อที่ใช้กับเด็ก ครูไม่ควรยืนหันหลังให้เด็ก จะต้องพูดคุยกับเด็กและสังเกตความสนใจของเด็ก พร้อมทั้งสำรวจขอบความพร้อมของสื่อที่ใช้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

- 2.5 เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมใช้สื่อ

การพัฒนาสื่อ

การพัฒนาสื่อเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรม ควรได้สำรวจข้อมูล สภาพปัญหาต่างๆ ของสื่อทุกประเภทที่ใช้อยู่ว่ามีอะไรบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการแนวทางในการพัฒนาสื่อ ควรมีลักษณะเฉพาะดังนี้

1. ปรับปรุงสื่อให้ทันสมัยเข้ากับเหตุการณ์ ใช้ได้สะดวก ไม่ซับซ้อนเกินไป เหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. รักษาความสะอาดของสื่อ ถ้าเป็นวัสดุที่ล้างน้ำได้ เมื่อใช้แล้วควรได้ล้าง เช็ด หรือบดฝุ่นให้สะอาด เก็บไว้เป็นหมวดหมู่ วางเป็นระเบียบหยิบใช้ง่าย
3. ถ้าเป็นสื่อที่ครูผลิตขึ้นมาใช้เองและผ่านการทดลองมาแล้ว ควรเขียนคู่มือประกอบการใช้สื่อนั้น โดยบอกชื่อสื่อ ประโยชน์และวิธีใช้สื่อ รวมทั้งจำนวนชิ้นส่วนของสื่อ ในชุดนั้นและเก็บไว้ในซองหรือถุงพร้อมสื่อที่ผลิต
4. พัฒนาสื่อที่สร้างสรรค์ ใช้ได้อเนกประสงค์ คือ เป็นได้ทั้งสื่อเสริมพัฒนาการและเป็นของเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน

สรุปได้ว่า สื่อการสอน เป็นสิ่งที่สามารถช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี การนำสื่อมาใช้ควรเน้นของจริงให้มากที่สุด เลือกสื่อให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่จะสอน ควรมีการเตรียมตัวครู เตรียมตัวเด็ก และเตรียมสื่อให้พร้อมก่อนที่จะนำไปใช้ และครูผู้สอนควรได้พัฒนาสื่อด้วย

การวัดและประเมินผลความพร้อมทางภาษา

การประเมินผลเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน และครอบคลุมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้าน

ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรม หรือประสบการณ์ พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ในส่วนการวัดและประเมินผลความร่วมมือทางภาษา เป็นการวัดความสามารถของเด็กที่แสดงออก ในเรื่องของความเข้าใจคำสั่ง และความหมายของ คำพูด ตลอดจนความสามารถในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 103-104) ได้กำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผลความร่วมมือทางภาษาว่าควรมีการพัฒนาตามลำดับดังนี้

1. การรับรู้คำและข่าวสาร หมายถึง ความสามารถของเด็กในการแสดงออกด้วยการพูด หรือแสดงกิริยาท่าทางว่ารับรู้คำหรือข่าวสารที่ได้รับ
2. รู้และอธิบายความหมายของคำและข่าวสาร หมายถึง ความสามารถในการพูด บอก หรือเรียกชื่อสิ่งต่างๆ พร้อมทั้งอธิบายให้ทราบลักษณะของสิ่งนั้นๆ ได้
3. การจับใจความสำคัญของข้อมูลและข่าวสาร หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ ข้อมูล และข่าวสาร ซึ่งแสดงออกโดยการซักถาม ได้ตอบ และปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ตามความหมาย หรือใจความสำคัญของข้อมูลและข่าวสารนั้นๆ
4. พูดเสนอข่าวสารได้ (เหมาะสมกับวัย) หมายถึง ความสามารถในการพูดอธิบายในสิ่งที่รับรู้ให้ผู้อื่นทราบได้ถูกต้อง ตามความหมายของสิ่งที่รับรู้ และสามารถแสดงความคิดเห็น เหตุผล ให้เหมาะสมกับวัย
5. เล่าเรื่องอย่างมีสาระสำคัญ หมายถึง ความสามารถในการพูด เล่า อธิบายให้ผู้อื่นรับรู้ ใจความสำคัญของเรื่องราวที่ตนสื่อสารได้ตรงตามความเหมาะสมของสิ่งนั้นๆ
6. พูดได้เหมาะสมกับกาลเทศะ หมายถึง ความสามารถในการพูดสื่อสารกับผู้อื่นได้ เหมาะสมตามสถานการณ์ สถานที่และบุคคล
7. พูดได้อย่างสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการพูดโดยใช้คำต่างๆ ในภาษาไทย มาเรียงเป็นวลี ข้อความสั้นๆ หรือประโยค พร้อมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้ แล้วสื่อความ ให้ผู้อื่นเข้าใจเป็นคำพูด หรือเรื่องราวได้ถูกต้องตามความรู้สึกนึกคิด ของตนเอง

เกณฑ์การประเมินพัฒนาการ

เกณฑ์การประเมินแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามความสามารถของนักเรียนดังนี้

ระดับ 1 เด็กบอกหรือแสดงกิริยาท่าทางจากสิ่งที่รับรู้ได้อย่างล่งเล แบบลองผิดลองถูก

ระดับ 2 เด็กบอกหรือแสดงกิริยาท่าทางจากสิ่งที่รับรู้ได้ แต่ครุ่นต้องคอยชี้แนะ

ระดับ 3 เด็กบอกหรือแสดงกิริยาท่าทางจากสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยตนเองอย่างคล่องแคล่ว

วิธีวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผล จะไม่เป็นการวัดและประเมินความรู้ ความจำ ความเข้าใจจากเนื้อหาสาระจากหน่วยการเรียนรู้ แต่จะวัดและประเมินพัฒนาการด้านความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่

1. สังเกตจากการฟังและการพูดโต้ตอบได้แก่ ฟังคำสั่งแล้วเข้าใจ พูดโต้ตอบกับคู่สนทนา ได้รู้เรื่อง ฟังคำสั่งแล้วจำและปฏิบัติเองได้ มีมารยาทในการพูดและการฟัง ซึ่งจะสังเกตได้จากเวลานักเรียนคุยกับเพื่อนและครู

2. การปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำ อาจใช้การสังเกต การทดสอบด้วยวาจา หรือแบบทดสอบวัดความสามารถในการปฏิบัติตามคำสั่ง

3. การลำดับเหตุการณ์ หมายถึง ความสามารถจัดลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้พบเห็นว่า สิ่งใดเกิดก่อน เกิดหลัง อาจวัดโดยใช้การทดสอบด้วยวาจา เช่น การซักถามจากคำถามที่ครูเตรียมไว้

4. การจำแนกความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของภาพและเสียง ความสามารถสังเกต และบอกความแตกต่าง และความคล้ายคลึงของสิ่งของหรือสัญลักษณ์ นักเรียนจะต้องอาศัยการสังเกต เปรียบเทียบ และความรู้พื้นฐานประกอบการตัดสินใจ การวัดผลอาจใช้วิธีการสังเกต ตรวจผลงาน หรือใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นตอนปลายปีก็ได้ (นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข และวิจิต ทองนุ้ย, 2528, หน้า 4 และหน้า 34-42)

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญและมีผลต่อพฤติกรรมตลอดจนพัฒนาการของเด็ก ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ซึ่งทางสำนักงานโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 82-83) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ไม่มีรูปแบบและองค์ประกอบที่แน่นอน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น สามารถจัดได้ตามความเหมาะสม แต่ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. จัดแสงสว่างให้พอเพียงเพราะนักเรียนจะต้องใช้สายตาในการอ่านและการเขียนหนังสือ อยู่เสมอ
2. จัดห้องเรียนให้สะอาดและมีระเบียบ จะทำให้ห้องเรียนน่าอยู่ จะเป็นการฝึกลักษณะนิสัยของนักเรียนด้วย
3. ห้องเรียนต้องปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอกพอสมควร
4. จัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไป และอุปกรณ์ทุกชิ้นต้องมีประโยชน์ที่จะใช้ในการเรียนการสอน

5. โต๊ะครู ต้องวางในตำแหน่งที่มองเห็นนักเรียนได้ทั่วถึง และไม่เกะกะ
6. ตู้หรือชั้นวางของสำหรับเก็บของครูและนักเรียน ควรจัดให้อยู่ในมุมที่เหมาะสม สะดวกแก่การนำสิ่งของเหล่านี้ออกมาใช้
7. กระดานขอลูก ควรมีขนาดกว้าง-ยาว พอสมควร สีที่ใช้ควรเป็นสีเขียว เมื่อเขียนแล้ว นักเรียนสามารถมองได้ชัดเจนทั่วทุกคน
8. โต๊ะ เก้าอี้นักเรียน ควรมีน้ำหนักและขนาดเหมาะสม สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย เพื่อให้เหมาะต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
9. ป้ายนิเทศติดไว้ที่ผนังห้องตามจุดที่เหมาะสม ควรมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาที่กำลังเรียน ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดป้ายนิเทศ ควรจัดให้สวยงามและประหยัด
10. มุมแสดงผลงานนักเรียน ควรจัดให้มีมุมนี้เพื่อให้นักเรียนได้ภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง และในขณะเดียวกันก็ได้ศึกษางานของผู้อื่นด้วย
11. มุมเสริมความรู้ เช่น มุมประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัด เพื่อให้นักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของและใช้อย่างทะนุถนอม
12. ต้องมีความปลอดภัยและเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ในห้องเรียนจะต้องปราศจากสิ่ง ที่นักเรียนมีอันตราย เช่น ของมีคม พื้นชำรุด เป็นต้น และขนาดของห้อง ต้องเหมาะสมที่จะให้นักเรียนเคลื่อนไหว และปฏิบัติกิจกรรมได้สะดวก
13. ตัวครู ถือได้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดสำหรับนักเรียน สภาพทางกายภาพของครูต้องดีที่สุด ได้แก่ ใบหน้ายิ้มแย้ม แจ่มใส ลักษณะท่าทางสง่า มั่นใจในตนเอง แต่งกายสะอาด เรียบร้อย สวยงามอยู่เสมอ การปฏิบัติตนของครูต้องปฏิบัติให้ถูกต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ดี ต้องไม่ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า พุดจาหยาบคาย เป็นต้น

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมทางด้านทักษะภาษาไทย

เด็กในระดับก่อนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านการเตรียมความพร้อมทางภาษาเป็นปกติ ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน แต่เด็กบางคนเริ่มต้นอ่านช้ากว่าเพื่อนๆ แสดงว่าเขามีความพร้อมในการอ่านช้า เด็กที่เรียนช้าอาจมีปัญหาทางด้านร่างกายหรือความบกพร่องทางอารมณ์ หรือยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ ครูผู้สอนต้องพิจารณาช่วยเหลือเด็กให้พร้อมที่จะอ่าน โดยใช้กิจกรรมการเล่นต่างๆที่เด็กสนใจเพื่อฝึกทักษะ ความพร้อมให้เด็กมีนักวิชาการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิได้แยกแยะองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมทางภาษาแตกต่างกันไปดังนี้

อนันต์ หน้าเจริญ (2523, หน้า 71) ได้ทำการวิเคราะห์ พบว่า องค์ประกอบของความพร้อมทางการเรียนภาษาไทย ประกอบด้วยสามองค์ประกอบ คือ ความพร้อมด้านเหตุผลทางภาษาด้านการใช้มือและตาให้สัมพันธ์กันและด้านการฟัง

ดาวนิง และ เทคเรย์ (J. Downing & D. Thrachay, อ้างใน วีรยุทธ เสนียวงศ์ ณ อยุธยา, 2524, หน้า 767) ได้แบ่งองค์ประกอบของความพร้อมทางภาษาไว้ 4 กลุ่ม คือ

1. องค์ประกอบทางกาย ได้แก่ การบรรลุวุฒิภาวะด้านร่างกายทั่วไป เช่น การมองเห็น การได้ยิน อวัยวะที่ใช้พูด

2. องค์ประกอบทางสติปัญญา ได้แก่ ความพร้อมทางสติปัญญาโดยทั่วไป ความสามารถในการรับรู้ การจำแนกภาพและเสียง ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล

3. องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พื้นฐานด้านภาษาที่ได้รับจากที่บ้านและประสบการณ์ทางสังคม

4. องค์ประกอบด้านอารมณ์ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพ ได้แก่ ความมั่นคง ด้านอารมณ์และความต้องการที่จะเรียนอ่าน

วีรยุทธ เสนียวงศ์ ณ อยุธยา (2524, หน้า 768) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่มีผู้เชี่ยวชาญศึกษากันมาก และมีความสำคัญกับความต้องการทางภาษาดังนี้

1. ความสามารถด้านการพูด เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของเด็กและมีความสัมพันธ์สูงกับการเรียนอ่านในระยะแรกๆ เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อเด็กอยู่ที่บ้านก่อนมาเข้าโรงเรียน จนกระทั่งมาอยู่ในโรงเรียนปฐมวัยแล้วก็ตาม การที่เด็กได้รับทักษะทางภาษาจากที่บ้านจะมีอิทธิพลต่อการอ่านออกเสียงของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวที่ใช้ภาษาพูดภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาถิ่น หรือภาษาที่ไม่ใช่ภาษาหนังสือ หรือภาษาที่พูดในโรงเรียนจะเป็นสาเหตุให้เกิดการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาหลักได้ช้าเพราะความสามารถที่จะอ่านได้ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะพูดด้วย เด็กที่มีความพร้อมทางการอ่านจะสามารถจดจำ และเล่าเรื่องต่างๆ ที่ได้ยินมาได้มาก เด็กบางคนเรียนรู้เรื่องดนตรี และโคลงกลอนจากการได้ยินซ้ำๆ จากที่บ้านมาก่อน เด็กเหล่านี้จะมีส่วนร่วมโดยนำเอาประสบการณ์ที่ได้มาพิจารณาเรื่องต่างๆ เด็กเหล่านี้จึงจัดว่ามีความพร้อมในการอ่าน

2. ประสบการณ์พื้นฐานที่ได้รับจากที่บ้าน หรือทางโรงเรียน เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาความพร้อมทางภาษาของเด็ก พ่อแม่ ที่มีความสนใจในพัฒนาการของลูกจะส่งเสริมให้ลูกได้มีโอกาสทำกิจกรรมหรือมีประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น การไปเที่ยวชมสถานที่สำคัญๆ ที่น่าสนใจ เช่น สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ สนามบิน เครื่องบิน การเดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ โดยยานพาหนะที่แตกต่างกันหรือแม้แต่การมีปฏิสัมพันธ์ทางภาษากับพ่อแม่ หรือคนใกล้ชิด

อื่นๆ ทำให้เด็กมีโอกาสได้รับประสบการณ์ทางภาษา ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางภาษาไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์ การออกเสียง การใช้คำ การสะกดคำ

3. ความสามารถในการใช้สายตา จำแนกความเหมือนและความแตกต่างกันของสิ่งต่างๆ ได้ ความสามารถด้านการจำแนกสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอ่านเพราะเด็กจะขาดการรับรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทางสติปัญญา

4. ความสามารถในการจำแนกเสียง องค์ประกอบนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนภาษาตั้งแต่แรกเกิด พัฒนาการทางภาษาของมนุษย์ เริ่มด้วยการฟังเสียง เช่น เด็กอายุ 4 เดือน จะรู้จักหันมองไปยังทิศทางที่ได้ยินเสียงพูดและหัดพูดอ้อแอ้ได้ ความสามารถในการจำแนกเสียงที่ได้ยิน ถ้าอยู่ในรูปของคำสัมผัสในโคลงกลอนหรือคำคล้องจองต่างๆ หรือเพลงจะช่วยให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้น

5. องค์ประกอบด้านสติปัญญา สติปัญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ เพราะผู้ที่มีสติปัญญาดี จะสามารถเข้าใจความหมาย ทำให้เกิดมโนคติ แก้ปัญหา หาเหตุผลได้

6. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม นับว่ามีความสำคัญต่อการอ่านมาก เพราะเด็กจะสะสมความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ที่ได้ยินมาจากบ้าน พ่อเด็กอ่านออก ก็จะเข้าใจความหมายทันที ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับการเรียนค่อนข้างสูง ซึ่งครอบครัว ความจน ความรวย ไม่มีผลต่อการเรียนโดยตรง แต่การอบรมเลี้ยงดู เจตคติต่อการเรียน การอ่าน ประสบการณ์ด้านสังคมต่างๆ เช่น การเล่น ความสัมพันธ์ของบิดามารดากับเด็ก สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเรียนภาษา เพราะเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน มีประสบการณ์น้อย พ่อแม่ไม่มีโอกาสพาไปทัศนศึกษา ไม่ได้ซื้อหนังสือนิทาน หรือของเล่นที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ให้อาจจะมีเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนที่สามารถอ่านหนังสือได้ดี เพราะเด็กมีระดับสติปัญญาสูง แต่ถ้าเป็นคนที่มีสติปัญญาต่ำและยากจน มักจะมีปัญหาต่อการพัฒนาการทางภาษา ซึ่งครูจะต้องเข้าใจและเอาใจใส่เป็นพิเศษ

7. องค์ประกอบด้านอารมณ์และแรงจูงใจ ความสามารถในการเรียนอ่าน และทักษะด้านต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้เรียน

พัฒนาการทางภาษาของเด็กแต่ละคนต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ ด้าน บันลือ พฤกษ์วัน (2533, หน้า 26) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบความพร้อมทางภาษาไว้ดังนี้

1. ความพร้อมทางกาย ได้แก่ สุขภาพของเด็ก การใช้สายตา การฟัง การพูด (ชัดหรือไม่ชัด) ความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับตา เป็นต้น

2. ความพร้อมทางสมอง ได้แก่ ความสามารถในการลำดับเหตุการณ์จากนิทานที่เด็กได้ฟัง หรือดูภาพและลำดับภาพได้ สติปัญญาดี จำได้แม่นยำ สามารถเข้าใจคำสั่งได้ง่าย

3. ความพร้อมทางด้านอารมณ์ ได้แก่ รู้จักควบคุมอารมณ์ สามารถทำงานเป็นหมู่ได้ เล่นเป็นหมู่ได้ ไม่แย่งสิ่งของกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆ

4. ความพร้อมในด้านจิตวิทยา ได้แก่ มีความสนใจในการอ่าน (ภาพหรือหนังสือ) มีช่วงความสนใจยาว รู้จักฟังอย่างตั้งใจ ใช้ภาษาได้ดีพอสมควร เป็นต้น

ทวี สุรเมธี (2531, หน้า 7) ได้เสนอว่าองค์ประกอบความพร้อมทางภาษาที่สำคัญนั้น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1. ความสามารถในการแยกสิ่งที่ได้ยิน ได้แก่ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ภาษาพูดได้ถูกต้อง แยกคำพูดที่แตกต่างกัน สามารถแยกถ้อยคำและออกเสียงได้ถูกต้อง

2. ความสามารถทางสายตา ได้แก่ ความสามารถในการแยกคำที่คล้ายคลึงกัน และมองเห็นความแตกต่างของคำ

3. ความสามารถทางการคิดและจำ ได้แก่ ความสามารถใช้เหตุผล เข้าใจเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงความคิดต่างๆ ให้มีความหมายเข้าใจความหมายของประโยคและจำรูปร่างของคำได้

4. ความสนใจ ได้แก่ ความสามารถที่จะนั่งฟังและจับสายตาไปตามสิ่งที่อ่าน การเคลื่อนไหวสายตา มีสมาธิในการอ่าน การฟังและทำตามคำสั่งได้

จากการศึกษาของนักการศึกษาหลายคน พบว่า เรื่องความผิดปกติทางอารมณ์ อันอาจจะ เป็นต้นเหตุของการเรียนอ่านไม่ได้ คือ เด็กที่พ่อแม่ทำอะไรให้ทุกอย่าง จนเด็กจะทำอะไรเองไม่ค่อยได้ ต้องรอให้ผู้อื่นช่วยเหลือหรือเด็กที่พ่อแม่อารมณ์ไม่แน่นอน เด็กวางตัวไม่ถูกหรือผู้ใหญ่เคี่ยวเข็ญเกินไป บังคับให้เรียนก่อนที่จะพร้อม เกินความสามารถ เด็กจะเกิดความคับข้องใจ และทำให้เกิดความเบื่อหน่ายการเรียนจะทำให้เด็กอ่านตามปกติไม่ค่อยได้ นอกจากนี้เด็กที่เพิ่งมาเข้าเรียน ไม่ทราบถึงประโยชน์ของการเรียนภาษา จึงขาดแรงจูงใจที่จะเรียน ดังนั้นในระยะแรกครูจะต้องเตรียมความพร้อมในการเรียนอ่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือการเล่นที่สนุกสนานเพื่อให้เขามีความเชื่อมั่นต่อตนเอง และสามารถทำกิจกรรมได้ดีและส่งเสริมให้เด็กเห็นประโยชน์ของภาษาเขียนหรือหนังสือเพราะเมื่อเด็กรู้ว่าเขาจะได้ประโยชน์อย่างไรก็จะเป็นแรงจูงใจให้เขาสนใจที่จะเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษา

แอนเดอร์สัน (Anderson, อ้างใน มีนา สุวรรณโณภาส, 2527, หน้า 67) ได้ศึกษาพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่า พฤติกรรมของครู มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของนักเรียน คือ ครูที่มีพฤติกรรมผสมผสาน (Integrative) ซึ่งครูได้ใช้คำพูดที่ไม่เป็นการข่มขู่หรือสั่ง ครูจะให้โอกาสนักเรียนรู้จักเลือกทำในสิ่งที่ตนพอใจ สร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียน

นักเรียนจะมีความคิดริเริ่มและจะแสดงพฤติกรรมที่จะแก้ปัญหามากขึ้น ส่วนครูที่มีพฤติกรรมควบคุม (Dominative) นักเรียนจะคลายความสนใจในการเรียนแม้จะแสดงอาการยินยอมรับฟัง

แฟลนเดอร์ส (Ned A. Flander, 1970, อ้างใน นราวัลย์ กาญจนะประโชติ, 2524, หน้า 20-35) ได้พัฒนาวิธีการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู เรียกว่า แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนโดยอาศัยสมมติฐานเบื้องต้นว่า

1. พฤติกรรมทางวาจาเป็นพฤติกรรมหลักของการเรียนการสอน และมีลักษณะเป็นปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียน

2. พฤติกรรมของครูในชั้นเรียน เป็นตัวแทนของพฤติกรรมโดยส่วนรวมของครู

3. ชั้นเรียน นอกจากจะมีพฤติกรรมทางวาจาทั้งในส่วนที่เป็นของครูและส่วนที่เป็นของนักเรียน ยังมีสภาวะความเงียบหรือการหยุดชะงักลงชั่วคราวในระหว่างที่มีการเรียนการสอน ฉะนั้นจึงรวมเอาความเงียบหรือความสับสนที่เกิดขึ้นเข้าไว้ เพื่อความสมบูรณ์ กลุ่มพฤติกรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน ไม่สับสนและใช้การสังเกตพฤติกรรมได้ง่าย จะเน้นพฤติกรรมด้านภาษาของครู บรรยากาศทางอารมณ์และสังคมในห้องเรียน

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย กองวิจัยทางการศึกษา (2522) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพฤติกรรมของครู 11 ด้าน พบว่า

1. วิธีสอนที่ครูใช้ คือ ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบและมอบหมายงานให้นักเรียนทำ
2. การมอบหมายกิจกรรม คือ ครูมอบหมายกิจกรรมให้นักเรียนทำ
3. การเน้นกระบวนการกลุ่ม พบว่า นักเรียนทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล
4. การใช้อุปกรณ์ พบว่า มีทั้งครูที่ใช้และไม่ใช้อุปกรณ์
5. การพัฒนานักเรียนให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงออกโดยครูทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง
6. ความอบอุ่น ร่มเย็น เป็นธรรมชาติ ครูให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และเป็นกันเองกับนักเรียน
7. ระเบียบในห้องเรียน บรรยากาศในห้องเรียน สนุกและมีชีวิตชีวา
8. การฝึกให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง พฤติกรรมที่พบ คือ นักเรียนทำงานด้วยความเต็มใจและสงบ
9. พฤติกรรมการสอนของครูที่พบมากที่สุด คือ การบรรยายและการใช้อุปกรณ์ช่วย
10. พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายให้ความเห็นหรือตอบคำถาม

11. บรรยายภาสในหองเรียน นักเรียนสวนใหญจะมีระดับความสนใจและตั้งใจเรียนใน บรรยายภาสที่เป็นประชาธิปไตย

กลวดี เรืองเดช (2518, หนา 60) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการสอนของครูดาน การเตรียมการสอนและดานการใชอุปกรณการสอนของครูผูสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ของจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบวา ครูที่มีเพศ วุฒิ จำนวนปที่ทำการสอน และสังกัดโรงเรียนที่ แตกกัน มีพฤติกรรมการสอนดานการเตรียมการสอนและดานการใชอุปกรณ การสอนไมแตกต่างกัน พบวา ครูที่มีการศึกษาการสอนในดานการเตรียมการสอนมากก็ใชอุปกรณการสอนมากด้วย

อรพินธ ภาณุรัตน (2525, อ้างใน อรุณวรรณ ชะเอมเทศ, 2534) ได้ศึกษาพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปถมวัย พบวา พฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ คุรบรรยาย อธิบาย เล่าเรื่อง สาธิต อบรม แนะนำ ใชคำสั่ง นักเรียนตอบสนองโดยใชการเงียบ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยคือ คุรยอมรับความคิดเห็น ยกย่อง ชมเชย พฤติกรรมที่ไม่เกิดขึ้นเลย คือ นักเรียนก้าวร้าวต่อครู คุรยอมรับความรู้สึกและพฤติกรรมที่ เกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียน

ศิริรัตน์ นิละคุปต์ และคณะ (2529, หนา 69) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมในหองเรียน รวมทั้งพฤติกรรมของครูและนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พบวา คุณลักษณะเฉพาะของครู ทักษะ ของครู และพฤติกรรมในหองเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กันทั้งในหองเรียนวิชาภาษาไทยและ วิชาคณิตศาสตร์ สวนสภาพแวดล้อมของหองเรียนมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะเฉพาะของครู ทักษะของครู และพฤติกรรมในหองเรียนของนักเรียนเฉพาะในหองเรียนวิชาคณิตศาสตร์

พิชัย สันติภิรมณ์ (2516, อ้างใน สินสมุทร เสนาอาจ, 2536) ได้ศึกษาการใชอุปกรณ การสอนของครูอนุบาลโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากครูอนุบาล จำนวน 200 คน ผลการศึกษาปรากฏวา โรงเรียนอนุบาลสวนใหญเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่เปิดชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 เพียงชั้นละ 1 หองเรียน ครูสวนใหญมีอุปกรณไมเพียงพอ แต่ก็ได้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ ความจำเป็นของอุปกรณการสอน นอกจากนี้ครูสวนใหญยังขาดความรู้ ในการผลิต การใช ไมเคยได้ รับการฝึกอบรมเรื่องการผลิตและการใชอุปกรณการสอนมาก่อน

สุณีย์ ตีอกันทะ (2537) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูผูสอนระดับก่อนประถมศึกษา ในการพัฒนาความพร้อมดานทักษะภาษาไทยของเด็กก่อนวัยเรียน และศึกษาถึงผลที่เด็กได้รับจาก การจัดประสบการณ์ ดานความพร้อมทางทักษะภาษาไทยของครูหองเรียนแกนนำชั้นเด็กเล็กและ อนุบาล สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอเมืองลำปาง พบวา พฤติกรรมการสอนของครูโดย รวมจะแสดงพฤติกรรมการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมดานทักษะภาษาไทยแก่เด็กก่อนวัยเรียน

อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก และพบว่า ระดับพัฒนาการด้านทักษะทางภาษาไทยของเด็กก่อนวัยเรียนที่เรียนกับครูห้องเรียนแกนนำ โดยเฉลี่ยมีระดับพัฒนาการด้านทักษะภาษาไทยในระดับดีมาก

สุเมธ สุกิน (2535) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ในโรงเรียนที่มีนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูผู้สอนเห็นว่าสื่อการสอนมีความสำคัญต่อการสอนภาษาไทยมาก สื่อการสอนจะนำความสำเร็จมาสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และบรรยากาศในการเรียนการสอนก็มีความจำเป็นสำหรับการสอนด้วย

บุรินทร์ ทองแมน (2526) ได้ทำการศึกษาปัญหาการดำเนินการสอนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ครูใหญ่กับครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก ตอบแบบสอบถามในการดำเนินการสอนชั้นเด็กเล็ก 5 ด้าน คือ ด้านภาษาของเด็กเล็ก ด้านการบริหาร ด้านการนิเทศ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการใช้มวลประสบการณ์ ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กกับครูใหญ่ มีปัญหาการดำเนินการสอนชั้นเด็กเล็ก โดยส่วนรวมทางด้านภาษาของเด็กเล็ก ด้านการนิเทศ และด้านสื่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหาร ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กมีปัญหามากกว่าครูใหญ่ และด้านการใช้มวลประสบการณ์ ครูใหญ่มีปัญหามากกว่าครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก

2. ครูที่มีวุฒิปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไปกับครูที่มีวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญา มีปัญหาโดยส่วนรวมทางด้านภาษาของเด็กเล็ก และด้านการบริหารไม่แตกต่างกัน ส่วนทางด้านนิเทศ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการใช้มวลประสบการณ์ ครูที่มีวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญา มีปัญหามากกว่าครูที่มีวุฒิต่ำ

3. ครูที่ใช้ภาษาไทยกับครูที่ใช้ภาษาถิ่น มีปัญหาในการดำเนินการสอนชั้นเด็กเล็กทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ประภาพันธุ์ นิลอรุณ (2530) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยของเด็กปฐมวัยในห้องถิ่นที่มีปัญหาทางภาษาโดยใช้วิธีสอนมุ่งประสบการณ์ภาษา ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่เรียนโดยวิธีมุ่งประสบการณ์ภาษามีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่เรียนตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก

เสริญ พิศาลวัชรินทร์ (2531) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นเด็กเล็กตามคุณลักษณะของครูผู้สอนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากครูผู้สอนที่มีเพศ วุฒิ และภาษา ที่ใช้พูดในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยไม่แตกต่างกัน

2. นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากครูผู้สอนที่มีระยะเวลาในการฝึกอบรม 7 วันขึ้นไป มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกับนักเรียนที่ครูผู้สอนมีระยะเวลาในการฝึกอบรมอย่างน้อย 7 วัน และไม่ผ่านการฝึกอบรม

3. นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียน จากครูผู้สอนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากครูผู้สอนที่มีอายุ 25-29 ปี 30-34 ปี และ 35 ปีขึ้นไป

4. นักเรียนชั้นเด็กเล็ก ที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนชั้นนี้ 1-2 ปี และ 3-4 ปี จะมีความพร้อมทางการเรียนแตกต่างจากครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 ปีขึ้นไป

5. นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 19 คนลงมา และ 1 : 20-30 คน จะมีความพร้อมทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการเตรียมความพร้อมทางการเรียนจากชั้นเรียนที่มีอัตราครูต่อนักเรียน 1 : 31 คนขึ้นไป

6. นักเรียนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดสตูล มีความพร้อมทางการเรียนภาษาไทยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนชั้นเด็กเล็กในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส ตามลำดับ
แสงสุรีย์ คำนาง (2530) ได้ทำการศึกษาการรู้ศัพท์ภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นของเด็กก่อนวัยเรียนจังหวัดขอนแก่น พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนในเขตเทศบาล มีคะแนนสูงกว่าเด็กนอกเขตเทศบาล ส่วนการรู้จักคำศัพท์เป็นภาษาถิ่น พบว่า เด็กนอกเขตเทศบาลรู้คำศัพท์มากกว่าเด็กในเขตเทศบาล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า วิธีสอน การบริหาร การนิเทศ การใช้ภาษาของครูผู้สอนและพฤติกรรมการสอนของครู มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านทักษะภาษาไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้นการศึกษาสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น